

Urszula Woźniak

Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Krakowie

Tożsamość w narracjach internetowych

Wprowadzenie

Pytanie o wpływ nowych mediów na ludzką tożsamość i podmiotowość stanowi istotny wątek dyskursu podejmowanego w ostatnich latach na gruncie nauk humanistycznych. Pomimo że precyzyjne określenie liczby blogów nie jest możliwe z uwagi na ogromną zmienność i związane z tym trudności metodologiczne, to podejmowane badania zachowań użytkowników Internetu pozwalają określić zasięg, czas i sposób korzystania z tego rodzaju aktywności. Według raportu Nielsen Company (2009, za Li, Chignell 2010) ponad 60% użytkowników Internetu odwiedza regularnie blogi oraz portale społecznościowe. Podobne dane uzyskano w badaniach przeprowadzonych w Polsce przez PBI (Polskie Badania Internetu) w 2013 r. 73% użytkowników Internetu czyta bloga raz w miesiącu, podczas gdy 16% odwiedza preferowane blogi codziennie lub 2–3 razy w tygodniu. Przytoczone wyniki wskazują za ogromny zasięg i powszechność tego rodzaju aktywności wśród użytkowników kultury *online*. Zagadnienie niezwyklej popularności tego fenomenu zostało podjęte w licznych badaniach psychologicznych, przede wszystkim w kontekście motywacji i konsekwencji, które zostały ujęte w postaci zmiennych, takich jak postrzegane wsparcie społeczne, samotność, poczucie przynależności oraz ogólny dobrostan (*well being*). Wpływ czynników motywacyjnych wymaga uwzględnienia dwóch różnych rodzajów aktywności: zamieszczania wpisów, zdjęć i filmów oraz aktywności z racji bieżącej recepcji treści bloga przez odbiorcę. Obydwa rodzaje aktywności dostarczają różnorodnych gratyfikacji i dlatego wymagają niezależnej analizy. W tym kontekście warto rozważyć, jakie przyczyny i mechanizmy przyczyniają się do ogromnej popularności blogów, które powstają w ciągłym procesie interakcji między uczestnikami prowadzonych w przestrzeni *online* dialogów i polilogów.

Autor bloga tworzy przekaz, który może wywołać u czytelnika szereg reakcji w postaci polemiki, sprzeciwu lub akceptacji czy inspiracji do zmodyfikowania swoich dotychczasowych poglądów, postaw i zachowań. Również zamieszczane komentarze mogą wywołać analogiczne reakcje u autora, zatem blog stanowi potencjalny mediator w kształtowaniu tożsamości zarówno autora, jak i odbiorcy. Zakładając, że aktywność narracyjna jest swoistą ekspresją tożsamości, powstaje pytanie o status tej struktury w kontekście napięcia między integralnością a defragmentacją.

Zgodnie z psychospołeczną koncepcją rozwoju (Erikson 1975, za Hall, Lindzey, Campbell 2013) proces kształtowania się tożsamości dokonuje się w relacji z otoczeniem społecznym, zatem można przyjąć założenie, że analogiczny proces występuje w przestrzeni *online*, gdzie interakcje z innymi użytkownikami będą wywierały wpływ na zmiany w zakresie koncepcji Ja autora.

Koncepcja społecznie nasyconego Ja

Według Gergena (2009) w dawnych, tradycyjnych społecznościach ilość relacji łączących jednostkę z innymi była stosunkowo niewielka i stała, podlegająca jedynie zmianom wynikającym z narodzin lub śmierci, a nie z faktu przemieszczania się między miejscami zamieszkania. Intensywny rozwój w XIX i XX wieku środków transportu i komunikacji zwiększył „potencjał relacyjności”. Media tradycyjne, takie jak radio, telewizja, film, wyraźnie rozszerzyły zakres i różnorodność interakcji. W tym kontekście pojawia się pytanie o kryteria realności i wartości relacji interpersonalnych pozbawionych kontaktu fizycznego oraz kluczowego wymiaru wymiany „daję i biorę”, który stanowi o istocie wzajemnych powiązań między uczestnikami interakcji. Zarówno badania socjologiczne, jak i psychologiczne jednoznacznie dowodzą, że „każda nabywana od innych jaźń może wnieść swój wkład w wewnętrzne dialogi i prywatne dyskusje, które prowadzimy sami ze sobą na temat wszelkiego rodzaju osób, wydarzeń i problemów” (Gergen 2009: 103). Różne jaźnie mogą być zapożyczone z różnych źródeł, zarówno od członków rodziny, przyjaciół, realnych osób rozpoznawalnych w przekazach medialnych, jak również od postaci fikcyjnych bohaterów różnego rodzaju opowieści, takich jak np. James Bond, Harry Potter czy Bilbo Baggins. Podobne stanowisko w tej kwestii reprezentuje Piotr Oleś (2005), odwołując się do pojęcia podmiotu polifonicznego, który przemieszczając się w czasie i przestrzeni przyjmuje tym samym różne punkty widzenia, które znajdują swoją ekspresję w postaci tzw. pozycji Ja. W konsekwencji powstają różne wypowiedzi, które są adresowane zarówno do różnych fragmentów złożonego Ja, jak i do wyobrażonych partnerów konwersacji.

Ludzie mówią do siebie dając sobie wskazówki, chwając się lub udzielając sobie napomnień, kontynuują w myślach ekscytujące rozmowy odpowiadając politykom lub gwiazdom ekranu, kłócą się w myślach z członkami rodziny lub wzdychają do osoby kochanej. We wszystkich przypadkach relacja zakłada (wyobrażonego) odbiorcę danego komunikatu – innego człowieka, grupę ludzi lub samego siebie (Oleś 2009: 217).

Jakie konsekwencje wynikają z tego rodzaju identyfikacji, prowadzących nieuchronnie do „zaludnienia Ja”? Według H. Marcus, P. Nurius (1986, za Gergen 2009) potencjalne jaźnie to „wielorakie wyobrażenia, jakie ludzie mają na temat tego, kim mogliby, chcieliby lub też boją się zostać” (Gergen: 105) Zatem pełnią rolę nie tylko wyimaginowanych rozmówców czy obiektów kontemplacji, ale stanowią często wzorce postępowania decydujące o istotnych dla jednostki wartościach. Inną, ważną konsekwencją jest stały przyrost wiedzy teoretycznej oraz proceduralnej dotyczącej zjawisk społecznych. Wiedza teoretyczna daje podstawy do uogólnionych przekonań na temat postępowania przedstawicieli różnych i często odległych dla

odbiorcy środowisk społecznych. Natomiast wiedza proceduralna dostarcza wskazówek normatywnych dla właściwych zachowań w obliczu różnego rodzaju problemów związanych z życiem zawodowym lub prywatnym i stosunkowo łatwo staje się dostępna poprzez identyfikację z bohaterami narracji medialnych. Jednak inkorporacja rozmaitych jaźni wiąże się z nieuchronnością włączenia do własnej tożsamości nowych celów i wartości, których mnogość i brak wewnętrznej spójności prowadzić może do stanu permanentnej frustracji i dezorientacji. Trafnie oddaje ten problem autor opracowania *Nasycone Ja*, wskazując na swoistą banalność dylematu Hamleta, która sprowadza się do rozstrzygnięcia kwestii „być albo nie być”, obecnie zastępowanej pytaniem o wybór multifrenicznej istoty zasługującej na zaangażowanie Ja. „Jeszcze czas na sto niepewności, sto objawień i poprawek, zanim podadzą tost i herbatę” (Eliot 1990: 16, za Gergen 2009: 111).

Między podmiotowością a kontekstowością – manipulacja, pastisz, sytuacja w konceptualizacji

Tempo zmian kulturowych, zwielokrotnienie różnego rodzaju relacji i kontaktów z innymi nie pozostaje bez wpływu na sposób funkcjonowania człowieka, zatem szereg pojęć, takich jak tożsamość, osobowość, koncepcja Ja, wymaga ponownej redefinicji. Z tego punktu widzenia można rozważyć, które elementy klasycznych konceptualizacji tożsamości znajdują zastosowanie w nowych ujęciach, a które utraciły swoją wartość eksploracyjną.

Na gruncie myśli psychologicznej pojęcie tożsamości obejmuje ważne dla jednostki autocharakterystyki oraz poczucie ciągłości i spójności.

Tożsamość [...] obejmująca poczucie ciągłości oraz podmiotowość wyrażająca się poczuciem sprawstwa, intencjonalnością i autorefleksją powstaje dzięki dostrzeżeniu a) różnic między sobą a innym, b) związku między własnym działaniem a jego skutkami. Określenie własnej odrębności a zarazem podobieństwa w stosunku do innych, podobnie jak odkrycie skutków odmiennych programów działania, przyczynia się do wyznaczania granic własnej tożsamości” (Oleś 2009: 221).

W przytoczonej definicji zwracają uwagę dwa istotne aspekty: po pierwsze, tożsamość charakteryzuje się pewną ciągłością, która wynika z charakterystycznych dla danej osoby właściwości, po drugie, akcent na podmiotowość i autorefleksję implikuje poczucie wpływu na rzeczywistość, który wynika raczej z intencjonalnej aktywności niż prostej odpowiedzi na czynniki sytuacyjne. Zmiany zachodzące w Ja stanowią efekt rozwoju i dokonują się w czasie całego życia. W tym kontekście metafora drogi odnosząca się do biegu życia ilustruje ciągły proces odkrywania rozmaitych aspektów i wymiarów własnej tożsamości, który dokonuje się w konfrontacji z różnymi doświadczeniami i sytuacjami granicznymi.

Można więc powiedzieć, że sytuacja graniczna to taka sytuacja, w której doświadcza się w sposób świadomy zarówno własnej ludzkiej ograniczoności, jak i nieuchronności negatywnych zjawisk czy doświadczeń, jako immanentnie wpisanych w fakt ludzkiego istnienia. Do takich sytuacji według Jaspersa należą śmierć, cierpienie, walka, wina i przypadek (Gałdowa 1992: 135).

Adams, Marshal (1994, za Aricak, Dundar, Saldana 2015) definiują tożsamość za pośrednictwem 5 kluczowych funkcji: 1. umożliwia proces zrozumienia siebie, 2. wyznacza aktywność i zaangażowanie zorientowane wobec określonych celów i wartości, 3. związana jest z wolnością wyboru, 4. zapewnia zgodność i spójność między wartościami, przekonaniem i działaniem, 5. umożliwia rozpoznanie potencjału własnych możliwości. Proces tworzenia tożsamości dokonuje się w interakcji z otoczeniem społecznym poprzez naśladowanie lub identyfikację z osobami znaczącymi jak również poprzez świadome kształtowanie własnej odrębności.

Zupełnie inne podejście do problematyki tożsamości i koncepcji Ja reprezentuje Kenneth J. Gergen (2009), zwracając uwagę na fakt, że istotowe, substancjalne Ja, stanowiące w tradycyjnym rozumieniu zakorzenionym w wielowiekowej tradycji zachodniej wyraz spójnej, stabilnej i odróżnialnej od innych tożsamości, stopniowo jest zastępowane przez Ja-rekonstruowane. W konsekwencji osłabiona została tendencja do ujmowania tożsamości za pośrednictwem terminów implikujących esencjonalność na rzecz wyakcentowania relacyjności jednostki. Według autora proces zmian w rozumieniu Ja obejmuje trzy fazy: od strategicznej manipulacji, przez model osobowości pastiszowej do koncepcji Ja relacyjnego.

Faza pierwsza dotyczy tradycyjnych, raczej zamkniętych grup społecznych, w których ze względu na ograniczoną przestrzennie i czasowo ilość interakcji poczucie tożsamości stanowiło pochodną miejsca wyznaczonego w strukturze społecznej i było ściśle związane z realizacją określonego scenariusza życia charakterystycznego dla danej roli. W tym kontekście strategiczna manipulacja warunkowała adaptację do oczekiwań otoczenia. Swoisty konflikt pomiędzy wewnętrznymi autentycznymi potrzebami jednostki a oczekiwaniami wynikającymi z pełnionej roli od dawna stanowi przedmiot refleksji w naukach społecznych. Na gruncie teorii psychoanalitycznej Jung zaproponował archetyp osoby, który spełnia analogiczną funkcję do maski używanej przez aktorów w teatrze antycznym. Charakterystyczna maska zarówno wyznaczała sposób odczytania postaci przez odbiorcę, jak również chroniła prywatny wizerunek aktora. W tym znaczeniu persona stanowi świadomy aspekt psychiki odpowiedzialny za autoprezentację wynikającą z pełnionej roli, przy jednoczesnym ukryciu osobistych treści (Oleś 2005).

Erving Hoffman (2000, za Gergen 2009) w opracowaniu *Człowiek w teatrze życia codziennego* akcentuje konieczność podejmowania rozmaitych ról społecznych, które umożliwiają jednostce osiągnięcie ważnych i społecznie pożądaných celów. Autor równocześnie zwraca uwagę na dyskomfort i cierpienie wynikające z doświadczanej rozbieżności między prawdziwym Ja a ograniczeniami wynikającymi z konieczności podjęcia określonej roli, która umożliwia skuteczną adaptację do systemu normatywnego. Punktem wspólnym dla obydwu ujęć jest definiowanie istoty ludzkiej w kategoriach dramaturgicznego podmiotu, „który z samej swej natury jest aktorem na scenie życia” (Gergen 2009: 183). Jednocześnie dojmujące poczucie dyskomfortu, wynikające z konieczności odgrywania roli, stanowi nieuniknioną konsekwencję postrzeganej dychotomii z Ja prawdziwym. W aspekcie współczesnych ujęć problematyki tożsamości trudno o utrzymanie wspomnianej dychotomii, ponieważ wyjaśnianie Ja prawdziwego przez pryzmat esencjonalności czy obecności stałych

atributów utraciło moc eksploracyjną, co znajduje swój wyraz w kolejnych fazach transformacji konceptu tożsamości.

Kolejnym, pośrednim etapem, oddzielającym status Ja określanego przez kategorię strategicznej manipulacji od Ja całkowicie uwarunkowanego rzeczywistością powiązań społecznych, jest model osobowości pastiszowej.

Osobowość pastiszowa jest społecznym kameleonem, nieustannie pożyczającym kawałki i fragmenty tożsamości z wszelkich dostępnych źródeł i konstruującym je jako użyteczne i pożądane w danej sytuacji. Jeśli taka tożsamość jest w odpowiedni sposób zarządzana, może przynosić całkiem spore zyski – oddanie bliskich, szczęśliwe dzieci, sukces zawodowy, osiąganie celów ważnych w danej społeczności, osobistą popularność itp. Wszystko to jest możliwe, jeśli unika się spoglądania wstecz, by zlokalizować prawdziwe trwałe Ja, i po prostu działa pełną parą w sytuacji, jaka akurat się pojawiła (Gergen 2009: 184).

W przytoczonej definicji na uwagę zasługują dwa aspekty, po pierwsze całkowity prymat sytuacji wobec jednostki, która rozpoznaje wymogi stanu aktualnej rzeczywistości i dokonuje wyboru tej części tożsamości, która najlepiej spełni swoją rolę w określonych warunkach. Drugi aspekt wiąże się pytaniem o kryteria i mechanizmy odpowiedniego sposobu zarządzania tożsamością. O ile jako kryterium można przyjąć wymiar pragmatyczny, czyli wywiązywanie się z zadań związanych z różnymi obszarami aktywności, o tyle funkcjonowanie tego złożonego mechanizmu przybliża model osobowości zaproponowany przez Marka Snydera (1979, za Gergen 2009). Zgodnie z tą koncepcją o istocie różnic indywidualnych stanowi poziom samokontroli w postaci tendencji do zachowań automonitorujących (*selfmonitoring*). Jeden kraniec kontinuum wyznacza szczególna wrażliwość na czynniki sytuacyjne, trafne odczytywanie wskazówek z otoczenia społecznego, a w konsekwencji dostosowanie zachowania do bieżących warunków. Przytoczone charakterystyki zachowania określane są jako wymiar pragmatyzmu. Drugi kraniec wyznacza pryncypializm opisywany jako skłonność do zachowań wyrażających cechy osoby, gotowość do „bycia sobą” w każdych okolicznościach, zatem naturalną konsekwencją takiej postawy jest intersytuacyjna spójność aktywności jednostki. Jedną z ważnych funkcji osobowości pastiszowej jest możliwość uwolnienia się od poczucia winy wynikającego z braku wewnętrznej akceptacji dla rozbieżności między indywidualnymi i głębokimi pragnieniami jednostki a koniecznością kompromisu ze światem społecznym. Współczesny przekaz kulturowy poprzez obietnice nieograniczonej ilości opcji wyboru wśród najlepszych i najbardziej pożądanych wersji Ja w sposób oczywisty wzmacnia ten model rozumienia tożsamości.

Podobne stanowisko na gruncie myśli socjologicznej reprezentuje Louis Zurcher (1977, za Gergen 2009), postulując zastąpienie Ja obiektywnego Ja procesualnym. Według autora tempo dokonujących się zmian kulturowych wymaga gruntownej rewizji koncepcji tożsamości. Ja rozumiane w kategoriach procesu ściśle wiąże się z takimi cechami, jak otwartość, tolerancja, elastyczność. Jednak ten pozytywny obraz Ja okazuje się trudny do utrzymania, ponieważ „codzienne życie wypełnia się poszukiwaniem gratyfikacji dla Ja [...]. Inni stają się jedynie narzędziami do zaspokajania tych impulsów” (Gergen 2009: 186).

Końcowym etapem ewolucji pojęcia tożsamości jest wyłonienie się Ja relacyjnego, które stanowi synonim rzeczywistości relacyjnej. Otoczenie społeczne inicjuje i kształtuje konstrukcje Ja, co w konsekwencji prowadzi do wyraźnego osłabienia podmiotowości i zarazem odpowiedzialności jednostki. „Jeśli to nie indywidualne Ja tworzy związki, lecz to związki tworzą poczucie Ja, to tym samym ja przestaje być centrum sukcesu lub porażki, czymś co jest ocenione dobrze lub źle itd.” (Gergen 2009: 190). Jednym z podstawowych ograniczeń ujmowania tożsamości w kategoriach relacyjnych jest skromny zasób pojęć opisujących rzeczywistość interakcji w porównaniu do języka zakorzenionego w indywidualnym doświadczeniu i rozumieniu Ja. Kartezjańskie „myślę więc jestem” stanowi ekspresję niepowtarzalnej, osobowej jednostki, która odczuwa obawy i pragnienia, wspomina przeszłość i planuje przyszłość. „W przeciwieństwie do tego mamy bardzo ubogi język relacyjności. Nie możemy zapytać, czy związek ma nadzieje obawy i pragnienia” (Gergen 2009: 192).

W świetle powyższych rozważań wielość, różnorodność i swoista chwilowość tożsamości nie wyklucza całkowicie elementów definicji klasycznej, ponieważ implikuje możliwość ekspresji różnych wersji Ja. W konsekwencji przyjęcie określonej tożsamości „na próbę” będzie wymagało również zachowania pewnej spójności pomiędzy zaangażowaniem w aktywność a przyjętymi celami i wartościami. Zachowany zostaje również aspekt związany z nadawaniem sensu i znaczenia różnym zachowaniom ukierunkowanym na realizację ważnych w danym momencie dążeń. Kwestię trudną do jednoznacznego rozstrzygnięcia stanowi podmiotowość jednostki, która w skrajnym ujęciu relacyjnym wydaje się nieistotna, gdyż koncepcja Ja stanowi reaktywną odpowiedź na czynniki sytuacyjne i relacyjne. Natomiast przejściowa faza określana w przytoczonej koncepcji jako osobowość pastiszowa wymaga zarówno pewnego poziomu samoświadomości, umożliwiającego rozpoznanie sytuacji i tym samym wybór tożsamości, dzięki której zwiększy się prawdopodobieństwo osiągnięcia zamierzonych celów. Można przyjąć, że polifoniczność, dostępność i możliwość wyboru między różnymi wersjami siebie będzie stymulowała pragmatyczną manipulację conceptem Ja, podczas gdy z drugiej strony unieвозмолиwi, a zapewne znacznie utrudni odpowiedź na pytanie, kim jestem, które nabiera szczególnego znaczenia w przełomowych momentach życia, odgrywających kluczową rolę w rozwoju jednostki.

Aktywność narracyjna – znaczenie i funkcje

Opowiadanie historii jest naturalnym i powszechnym sposobem komunikacji. Zgodnie z rozstrzygnięciami dokonanymi na gruncie psychologii narracyjnej, elementy fikcyjne obecne w baśniach, mitach czy legendach, wykraczające poza warstwę faktograficzną, służyły kreowaniu świata możliwego i prawdopodobnego, tym samym inspirując słuchaczy do podejmowania wyzwań i przekraczania własnych granic. Jednocześnie zawierały w sobie ważne przesłania, wyznaczające system normatywny oparty na wartościach ważnych dla określonej grupy społecznej. Pomimo że narracja nie jest jedyną formą rozumienia otoczenia, to brak możliwości strukturalizowania istotnych dla jednostki zdarzeń będzie negatywnie wpływać na jej

funkcjonowanie (May 1996, za Trzebiński 2002). Wśród rozmaitych opowieści szczególną rolę odgrywały zawsze historie autobiograficzne, które oprócz przekazu wiedzy i doświadczeń pomagają jednostce w porządkowaniu i rozumieniu zdarzeń, umożliwiając tym samym przyjęcie pewnego dystansu. Poszukiwanie spójnej i sensownej interpretacji, niezależnie od tego, czy historia opierała się na faktach, czy dominowała w niej fikcja, sprawiało, że świat stawał się zrozumiały, działania człowieka przewidywalne, a rzeczywistość możliwa do opanowania. Narracje autobiograficzne charakteryzują dwie podstawowe funkcje. Pierwsza z nich to funkcja interakcyjna, ponieważ warunek konieczny stanowi obecność realnego lub wyobrazonego odbiorcy, dlatego też mają charakter dialogowy. „Tworzymy je i opowiadamy komuś, a sposób odbioru istotnie modyfikuje treść i formę przekazu. Treść i forma przekazu zależą nie tylko od intencji narratora, ale w znacznym stopniu również od interakcji z realnym lub wyobrażonym odbiorcą (słuchaczem)” (Wortham 2000, za Oleś 2005). W konsekwencji opowiadana historia jest procesem dynamicznym, ponieważ na bieżąco są dodawane lub pomijane fakty i interpretacje w odpowiedzi na reakcje odbiorców przy jednoczesnym uwzględnieniu określonego punktu widzenia. Druga z nich to funkcja reprezentacyjna, ponieważ komunikowane są istotne dla autora treści. W trakcie opowiadania historii człowiek nadaje jej nowe znaczenie, wzbogaca lub upraszcza, jednocześnie odsłaniając specyficzny klimat emocjonalny. Aktywne tworzenie autonarracji poprzez zaangażowanie procesów poznawczych i emocjonalnych wpływa w istotny sposób na wymiar motywacyjny funkcjonowania człowieka. W tym przypadku zachodzi proces sprzężenia zwrotnego, ponieważ z jednej strony czynniki motywacyjne rozstrzygają o wyborze treści zawartych w narracji, z drugiej zaś odczytane znaczenie i sens historii wyraźnie przyczyniają się do ukierunkowania zachowania i wprowadzają tym samym elementy samokontroli. „Z punktu widzenia całościowo rozumianej – być może w nowy sposób – historii życia jednostka może dostrzec odmienne niż wcześniej znaczenie poszczególnych wydarzeń i rekonstruuje własną historię po linii nowego jej sensu, pragnąc odmienić swoje życie” (McAdams 1994, za Oleś 2005). Jednocześnie nie każda autonarracja musi być opowieścią obejmującą całe życie, najczęściej są to epizody i wątki związane z wybranymi aspektami tożsamości. Indywidualne historie stanowią egzemplifikację myślenia narracyjnego. Według Brunera (1997, za Oleś 2005) podstawową cechą tego rodzaju aktywności jest odejście od kategorii fizycznych i zależności przyczynowo-skutkowych na rzecz interpretacji zdarzeń w perspektywie ludzkich intencji, pragnień czy potrzeb, które wyznaczają sposób rozumienia świata przez jednostkę.

Według Trzebińskiego proces rozumienia rzeczywistości jest rozciągnięty w czasie i jest analogiczny do tworzenia i rozwijania opowiadania. W tym kontekście na uwagę zasługuje zaproponowana przez autora literacka metafora, która akcentuje wymiar czasowy procesu rozumienia otoczenia: „Można go przyrównać do procesu czytania lub raczej pisania książki, gdzie treść dotychczas przeczytanych rozdziałów przechowywana jest w pamięci operacyjnej i służy zrozumieniu aktualnie czytanych zdań. Do czytania książki możemy wracać w różnym czasie, aktualizując z łatwością ogólną jej treść i ostatnie zdarzenia *przygotowujące* nas do dalszych fragmentów” (Trzebiński 2002: 99) Przytoczona metafora znajduje zastosowanie

w rozumieniu aktualnie doświadczanych przez jednostkę zdarzeń, kiedy refleksja nad dotychczasową historią wyznacza sposób interpretacji, jak również umożliwia antycypację przyszłości. Jednocześnie przyjęcie postawy refleksyjnej wobec zdarzeń wyznaczających bieg życia może być przełomowym momentem dla rozumienia rzeczywistości, ponieważ pojawienie się refleksji może zaktywizować alternatywny schemat interpretacyjny. „W psychologii myślenia nazywa się ten moment redefinicją sytuacji, czyli wglądem (ang. *Insight*)” (Trzebiński 2002: 106). Jednocześnie obecność innej osoby lub grupy odbiorców może prowokować autora wypowiedzi do dokonania wglądu z uwagi na pojawienie się innych konkurencyjnych interpretacji dotyczących ważnych dla autora przekazów zdarzeń.

Blogi – definicje i rodzaje

Źródłostów pojęcia „blog” stanowi zestawienie dwóch słów *web* czyli sieć oraz *log* czyli dziennik. Na szczególną uwagę zasługuje drugi człon, który wywodzi się wprost z języka marynarskiego i oznacza dziennik pokładowy, w którym systematycznie i w ściśle ustalonych godzinach zapisywano wszelkiego rodzaju zmiany parametrów fizycznych i nawigacyjnych, umożliwiających prowadzenie żeglugi. Dzienniki internetowe niewątpliwie zachowały chronologiczną organizację zdarzeń, w przeciwieństwie do ścisłej systematyczności oraz precyzyjnej informacji, chociaż z drugiej strony warunkiem istnienia bloga jest konieczność aktualizowania treści przez zamieszczanie nowych wpisów (Rettberg 2012).

Ze względu na środki wyrazu używane najczęściej przez autora wyróżnia się następujące rodzaje blogów: a. tekstowe, b. linklog – zasadniczą część zawartości tworzą odnośniki do innych treści, często też opatrzone są komentarzem, c. fotoblog, d. audioblog, e. videoblog. Inne kryterium podziału stanowi tematyka blogów, jednak radykalne rozróżnienie między blogami osobistymi, odnoszącymi się do codziennych przeżyć i przemyśleń autora, a specjalistycznymi, zawierającymi konkretne informacje dotyczące określonej problematyki, w praktyce jest niezwykle trudne. Granica wydaje się w tym przypadku dość płynna, ponieważ przykładowo autor bloga o odchudzaniu zawierającego fachowe wskazówki dietetyczne, w celu uwiarygodnienia i zmotywowania będzie dzielił się z czytelnikiem własnymi sukcesami i porażkami w zakresie realizacji założonych celów, podczas gdy wiodący temat jest ściśle zdefiniowany. Jednocześnie autor osobistego bloga o typowo pamiętnikarskim charakterze, który zainteresuje się określoną problematyką, np. polityczną, sportową czy medyczną, będzie zamieszczał liczne wpisy dotyczące nowych zainteresowań, a indywidualny charakter bloga będzie ewoluował w kierunku konkretnej dziedziny wiedzy. Jeżeli przyjmiemy, że kluczową cechą każdego bloga niezależnie od tematyki jest narracyjność, to można oczekiwać, że nawet te najbardziej specjalistyczne będą zawierały niepowtarzalny ślad autora. Zróżnicowanie tematyczne tej formy aktywności oddaje różnorodność świata możliwych pasji, zainteresowań, i zawodów. Oprócz popularnych blogów politycznych, historycznych i medycznych istnieje przestrzeń związana ze stylem życia obejmująca tematykę mody, kulinariów i innych porad. Na szczególną uwagę zasługują blogi właścicieli różnych

zwierząt, którzy przyjmując *alter ego* swojego pupila informują o jego codziennych przeżyciach, np. dog blogs (Lepannen 2015).

Określenie nawet przybliżonej liczby blogów zarówno w Polsce jak i na świecie wiąże się z wyraźnymi trudnościami. Jeżeli jako kryterium przyjęte zostanie zastosowanie określonego rozwiązania technicznego, np. w postaci CMS (*content management system*), to przy bliższej analizie okazuje się, że system umożliwia tworzenie i obsługę witryn internetowych przez nieprofesjonalistów, które nie są blogami, zatem trudno na tej podstawie przesądzać o liczbie blogów. Analiza zawartości platform blogowych również nie dostarcza wiarygodnych danych, ponieważ znaczna część dostępnych tam dzienników internetowych nie jest aktualizowana. Łączna suma założonych w Polsce blogów wynosi ponad 3,5 mln, z czego 90% jest nieaktywnych. Według przybliżonych szacunków łączna liczba aktywnych blogów w Polsce wynosi ok. 500 tys. (<http://eredaktor.pl> 2016).

W tym kontekście interesujące wydają się badania jakościowe dotyczące zachowań internautów, ze szczególnym uwzględnieniem funkcjonowania w blogosferze. Wybrane analizy pochodzą z obszernych badań prowadzonych przez Polskie Badania Internetu w 2009 i 2013 roku. Na podstawie analizy treściowej dzienników oraz deklarowanych przez blogerów motywacji do prowadzenia bloga (Kustrą, Zajac: 2008) zidentyfikował następujące rodzaje blogów:

1. osobiste – pisane w celu zachowania (dokumentowania) własnych doświadczeń i uczuć oraz ekspresję bieżących uczuć, wpisy dotyczą osobistego życia autora;
2. zawodowe – zawierają treści związane z problematyką doskonalenia umiejętności i poszerzania wiedzy profesjonalnej;
3. opisujące świat – tematyka obejmuje ważne dla autora tematy dotyczące zarówno najbliższej okolicy, jak i odległych geograficznie regionów świata. Ta szeroka kategoria obejmuje swoim zasięgiem blogi polityczne, gospodarcze i podróżnicze;
4. związane z hobby – obejmują treści związane z zainteresowaniami, często zawierają też własną twórczość autorów;
5. relacyjne – ukierunkowane na podtrzymanie lub nawiązanie kontaktów z przyjaciółmi lub znajomymi.

Zaproponowana klasyfikacja wiąże się z pewną trudnością metodologiczną uniemożliwiającą przeprowadzenie ścisłych granic pomiędzy poszczególnymi rodzajami blogów, ponieważ każda z kategorii w pośredni lub bezpośredni sposób odpowiada autorskiej interpretacji opisywanego zjawiska lub zdarzenia. Zatem blog zawodowy czy hobbystyczny zawierać może treści osobiste, jak również blog osobisty często jest pisany w odniesieniu do istotnych dla jednostki dziedzin życia. Można zauważyć, że nawet w najbardziej specjalistycznym i niszowym blogu zawsze w mniejszym lub większym stopniu pojawia się ekspresja indywidualnych wartości, postaw, emocji czy opinii autora.

Według badań z 2009 roku intensywna aktywność, przejawiająca się spędzaniem ok. 2–3 godzin tygodniowo i zamieszczeniem w tym okresie czasu około 3 nowych wpisów, uwarunkowana jest motywem: wyrażenia opinii 61% i wyrażenia uczuć 65%, zatem podstawą motywacji są powody osobiste i autoekspresyjne. Najczęściej podejmowana przez osoby powyżej 20 roku życia tematyka to

zainteresowania i hobby, własne życie prywatne, własna twórczość i życie zawodowe. Jednocześnie rozwój bloga jest w znacznej części zależny od aktywności odbiorców, dlatego z tej perspektywy na uwagę zasługuje pytanie o przyczyny, które sprawiają, że internauci wybierają akurat taki rodzaj spędzania czasu. Według autorów opracowania blogosfera gromadzi odbiorców z uwagi na możliwości spełnienia oczekiwań czytelników. W pierwszej kolejności internauci poszukują rozrywki i relaksu, druga grupa potrzeb koncentruje się wokół zainteresowań społecznych, które zawierają w sobie ciekawość tego, jak żyją inni oraz potrzebę bycia na bieżąco. Trzecia grupa obejmuje motywy związane z pracą zawodową oraz edukacją, blog w tym przypadku stanowi ważne narzędzie umożliwiające poszerzanie kompetencji merytorycznych (Kustra, Zajac 2008). Powyższe zestawienie wskazuje na komplementarność potrzeb autorów i czytelników, którzy przez swoją obecność oraz aktywność w postaci komentarzy lub pytań czynnie wpływają na formę i zawartość treściową bloga.

Kolejne szerokie badanie przeprowadzone w 2013 przez PBI (Polskie Badania Internetu) jednoznacznie dowodzi, że blogosfera zmienia się i ewoluuje. Z badań wynika, że ponad 2/3 internautów czytało sporadycznie blogi, podczas gdy 50% czyta minimum raz w miesiącu lub częściej. Blogi najczęściej odwiedzane należą do celebrytów. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że rozpoznawalność nie implikuje znajomości treści bloga. Przykładowo blogi prowadzone przez celebrytów czyta poniżej 25% odbiorców, podczas gdy inne blogi o określonej tematyce czytane są przez lojalne pięćdziesięcioprocentowe grono. Zmienia się również zasięg i zawartość blogosfery. W porównaniu z badaniami z 2009 w ramach projektu PBI i PBC liczba użytkowników blogosfery powiększyła się dwukrotnie. Blogują obecnie politycy, dziennikarze oraz eksperci z różnych dziedzin, tworząc rozległe centrum opinotwórcze, które pełni ważną funkcję w procesach analizy i oceny rzeczywistości. Zmienia się zasięg i zawartość blogosfery. W porównaniu z badaniami z 2009 w ramach projektu PBI i PBC liczba użytkowników blogosfery powiększyła się dwukrotnie (<http://pbi.org.pl/> 2016)

Blog w perspektywie narracyjnej

Z uwagi na podjętą problematykę różnorodnych aspektów tożsamości w blogosferze podjęte próby analizy będą dotyczyły przede wszystkim blogów tekstowych.

Terminologia z zakresu psychologii narracyjnej znajduje swoje zastosowanie w rzeczywistości opowieści dostępnych w Internecie, ponieważ zachowana jest dynamiczność oraz pewna fragmentaryczność wynikająca z interaktywności tego medium. Jednocześnie na uwagę zasługuje aspekt związany z porządkowaniem doświadczenia indywidualnego i nadawania nowego sensu i znaczenia różnym zdarzeniom. Podjęta analiza zagadnienia będzie uwzględniała dwie perspektywy: horyzontalną, czyli poziomą odnoszącą się do dialogu lub polilogu toczącego się między bloggerem a komentatorami, druga natomiast – wertykalna dotyczy funkcji bloga w ekspresji i percepcji tożsamości autora za pośrednictwem autonarracji.

Obydwie perspektywy są obecne w klasyfikacji dotyczącej motywacji autonarracyjnej w kontekście aktywnego korzystania z blogów. Baumeister, Newman

(1994, za Oleś 2005) wyróżniają dwie grupy motywów stanowiących o aktywności autonarracyjnej: interpersonalne i sensotwórcze.

Do grupy o charakterze interpersonalnym można zaliczyć: 1. Oczekiwanie pożądanego wzmocnienia od otoczenia – dokonywana jest modyfikacja treści i formy w taki sposób, żeby osiągnąć określony efekt w postaci konkretnej reakcji, tj. współczucie, podziw czy przerażenie; 2. Autonarracje – umożliwiają potwierdzenie tożsamości, co do której autor nie ma całkowitej pewności. Zawartość i sposób relacjonowania swojej aktywności w wybranej dziedzinie sprawia, że osoba zyskuje status eksperta wśród odbiorców; 3. Przekazywanie informacji o charakterze normatywnym, wyznaczających standardy postępowania, np. w wychowaniu, edukacji czy nauce; 4. Wzbudzanie zainteresowania wśród odbiorców, którego celem jest zdobycie rozpoznawalności.

Druga grupa motywów związana jest z poszukiwaniem sensu, znaczenia i dążenia do osiągnięcia spójnej struktury tożsamości. Wyróżnione potrzeby odnoszą się do: 1. Celu i spełnienia, które wyznaczają perspektywę interpretacji doświadczeń przy szczególnym uwzględnieniu przyszłości. 2. Wartości i usprawiedliwienia – konstruowane historie służą utrzymaniu wewnętrznego przekonania o spełnianiu własnych standardów etycznych; 3. Skuteczności i kontroli – narracje kształtują poczucie wpływu i kontroli nad otoczeniem poprzez realizację celów osobistych; 4. Poczucia własnej wartości – w postaci ekspresji własnych kompetencji i atrakcyjności, sprawiającej wrażenie własnej przewagi nad otoczeniem.

Blogi tematyczne gromadzą użytkowników poszukujących wiedzy eksperckiej. Wskaźniki popularności wyrażane poprzez zainteresowanie odbiorców i dużą liczbę interakcji sprawiają, że autorzy stają się rozpoznawalni i obecni również w innych mediach, zwiększając tym samym kręgi zainteresowanych odbiorców, co ilustruje złożoność motywów. Wymienione potrzeby w różnej konfiguracji i natężeniu stanowią o aktywności autorów blogów, chociaż dokonanie ostatecznych rozstrzygnięć na temat proporcji i ich wzajemnych interakcji wymaga podjęcia badań empirycznych.

Według Rettberg (2012) blogowanie jest epizodycznym stylem pisarskim. Forma epizodu doskonale wpisuje się w specyficzny sposób czytania treści w Internecie. Opowieści epizodyczne są szczególnie dobrze dostosowane do stylu czytania w Internecie. Jakob Nielsen (1997) „z uporem podkreśla, że w sieci *nie* czytamy, lecz przeglądamy i skanujemy” (Rettberg 2012: 142). Pierwowzorem blogów były pamiętniki bazujące na osobistych refleksjach i doświadczanej codzienności. Historie pojawiają się na blogu w formie krótkich epizodów, z których każdy stanowi odrębną całość, zatem może być czytany niezależnie od innych.

Poszczególne wpisy mają sens same w sobie, ale czytane łącznie – niekoniecznie po kolei – niekoniecznie opowiadają szerszą historię. Na ogół jest to historia cząstkowa i niepełna, która nie tworzy całości narracyjnej, tak jak dobrze zbudowane historie w literaturze lub kinie głównego nurtu. Zamiast tego opowieść snutą na blogu buduje się zazwyczaj z fragmentów, a niekiedy uzupełnia okruciami zaczerpniętymi z innych źródeł (Rettberg 2012: 140).

Ten ekspresyjny i spontaniczny aspekt opowieści wydaje się potwierdzać tezę o polifonicznej i dialogicznej strukturze Ja autora bloga. Fragmentaryczność i brak rozstrzygnięć angażują uwagę i wyobraźnię czytelnika, który często, jak dowodzą badania (Li, Chignell 2010), na podstawie aktywności werbalnej potrafi adekwatnie rozpoznać obraz osobowości autora. Odbiorcy trafnie oceniają cechy psychiczne autora, a przy założeniu, że osobowość decyduje o stałości temporalnej zachowania i warunek ten stanowi podstawę konstrukcji narzędzi pomiaru, które pozwalają zidentyfikować określone, stałe wymiary, to pewną wątpliwość budzi powszechne przekonanie o nielinearności i ciągłej zmienności w zakresie Ja. W tym kontekście można przyjąć hipotezę, że jeżeli czynniki sytuacyjne odgrywają kluczową rolę w podejmowaniu działań, to jednostka wybiera sytuacje o zbliżonym stopniu podobieństwa, w których ujawniają się określone cechy osobowości. Druga wątpliwość wiąże się z zamiennym używaniem pojęć osobowości i tożsamości, które na gruncie psychologii pomimo wielości definicji są wyraźnie odróżniane.

Osobowość jest to złożona całość myśli, emocji i zachowań nadająca kierunek i wzorzec (spójność) zachowań człowieka. [...] Pojęcie osobowości obejmuje również czasowy aspekt funkcjonowania człowieka, osobowość zawiera bowiem wspomnienia przeszłości, reprezentacje mentalne teraźniejszości oraz wyobrażenia i oczekiwania co do przyszłości (Pervin 2002b, za Oleś 2009: 22).

Tymczasem, poczucie tożsamości odnosi się do pytania „kim jestem” i dlatego stanowi pochodną pełnionej roli rodzinnej, zawodowej czy społecznej decydującej o przynależności do określonej grupy. W tym kontekście bliższym znaczeniowo i bardziej adekwatnym określeniem byłoby pojęcie tożsamości pastiszowej. Zatem rozstrzygnięcia empiryczne w zakresie trafnego rozpoznawania cech osobowości autorów blogów przez odbiorców potwierdzają założenia o stałych wymiarach funkcjonowania jednostki pomimo różnorodnych tożsamości. Z drugiej strony ta sama tożsamość może znajdować różne formy ekspresji, które prawdopodobnie uwarunkowane są cechami osobowości.

Według Viviane Serfaty (2004, za Rettberg 2012) pamiętniki internetowe są jednocześnie lustrem i zasłoną. Przeglądając się w lustrze jednostka przybiera pozy, które są dla niej atrakcyjne i analogicznie tworzy pożądane obrazy Ja na blogu. Jednocześnie eksponowanie określonych aspektów osobowości powoduje usuwanie w cień tych treści, których autor bloga nie chce ujawniać. Z badań nad ujawnianiem osobistych informacji wynika, że zostaje zachowana równowaga pomiędzy typową dla adolescentów tendencją do zachowań autopromocyjnych a ekspresją negatywnych emocji ukierunkowaną na wywarcie odpowiedniego wrażenia i zwrócenia na siebie uwagi. Szkoła, plac zabaw i podwórko, które były naturalnym środowiskiem rozwoju i socjalizacji młodego człowieka, zostały zastąpione aktywnością na portalach społecznościowych, blogach, które umożliwiają kształtowanie i eksperymentowanie z własną tożsamością (Goldman, Brooker & McDermott 2008, za Camacho, Minelli, Grosbeck 2012). Jednocześnie rozproszenie różnych informacji o tożsamości, nawet tej związanej z konkretnym epizodem życia, może prowadzić do poważnych i nieprzewidywalnych konsekwencji, np. odrzucenie kandydata w procesie

rekrutacyjnym w wyniku analizy zdjęć lub informacji wskazujących skłonność kandydata do zachowań niepożądanych przez potencjalnego pracodawcę.

Opisane zjawisko stanowi ilustrację paradoksu opisanego przez Palfreya i Gassera (2010, za Camacho, Minelli, Grosseck 2012). Społeczna tożsamość jest bogatsza, bardziej zróżnicowana i wyrazista niż kiedykolwiek wcześniej, ale zarazem w znacznie mniejszym stopniu poddaje się kontroli, niż wydaje się użytkownikowi blogów czy portali społecznościowych. Nieustanne modyfikacje i multiplikacje tożsamości, możliwe w Internecie, wiążą się z ryzykiem utraty kontroli nad ujawnianymi informacjami, ponieważ charakteryzują się trwałością. Zatem raz zamieszczony wpis, zdjęcie czy film, pomimo intencjonalnego usunięcia tych danych przez użytkownika, mogą zostać zarejestrowane przez innych użytkowników, którzy w niepożądanych dla autora okolicznościach mają możliwość ujawnienia tego typu informacji.

Konsekwencją przyjęcia założenia o braku ciągłości i linearności ponowoczesnej tożsamości ujmowanej w kategoriach procesualnych, a nie jak wcześniej esencjonalnych jest konieczność nieustannego podejmowania decyzji dotyczących spójności, autentyczności oraz zachowań autoprezentacyjnych zapewniających optymalne funkcjonowanie w określonym kontekście. Jednocześnie nieograniczona ekspresja różnych aspektów tożsamości może generować szereg niepożądanych konsekwencji w postaci utraty kontroli nad wizerunkiem publicznym czy trudności z syntezą wiedzy o rozproszonych fragmentach Ja.

Podsumowanie

Wewnętrzna aktywność dialogowa, która stanowi istotny wymiar tożsamości, znajduje swoją ekspresję w narracjach internetowych. Wewnętrzny dialog pozwala zarówno na uwzględnienie różnych perspektyw wobec problemu, jak również za pośrednictwem wygenerowanych zasad służy integracji psychiki. Indywidualna narracja użytkownika Internetu, który aktywnie dzieli się swoimi obserwacjami, poglądami i postawami, podlega dynamicznym modyfikacjom w wyniku interakcji z innymi użytkownikami.

Wielość i różnorodność, ciągła multiplikacja i dostępność do nieograniczonej liczby różnych narracji niewątpliwie potwierdza podstawowe tezy koncepcji polifonicznego Ja, nasyconego – używając terminologii Gergena (2009) – reprezentacjami niezliczonych postaci. W tym znaczeniu każdy przekaz potencjalnie może tworzyć nowy aspekt wielowymiarowej tożsamości lub wywołać radykalną zmianę w całej strukturze. Analiza rozstrzygnięć teoretycznych dotyczących pojęcia tożsamości w przestrzeni *online* pozwala dostrzec złożoność problemu, który zdaje się wykraczać poza dychotomiczne ujęcie Ja w kategoriach fragmentaryczności czy integralności. Również dalszej refleksji teoretycznej oraz analiz empirycznych wymaga kwestia wieloaspektowych zależności pomiędzy tożsamością a funkcjonowaniem człowieka w różnych obszarach aktywności.

Bibliografia

- Aricak Osman Tolga, Şahin Dündar, Mark Saldaña. 2015. „Mediating effect of self acceptance between values and offline/online identity expressions among college students”. *Computers in Human Behavior* 49 : 362–374.
- Blogerzy w Polsce 2013 znajomość – wizerunek – znaczenie. Dostęp 13 czerwca 2016. [http://pbi.org.pl/aktualnosci/Blogerzy%20w%20Polsce%202013%20\(18kwi13\).pdf](http://pbi.org.pl/aktualnosci/Blogerzy%20w%20Polsce%202013%20(18kwi13).pdf).
- Camacho Mar, Janaina Minelli, Gabriela Grosseck. 2012. „Self and identity: raising undergraduate students' awareness on their digital footprints”, *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 46 : 3176–3181.
- Gałdowa Anna. 1992. *Powszechność i wyjątek. Rozwój osobowości człowieka dorosłego*. Kraków: Wydawnictwo Platan.
- Gergen Kenneth J. 2009. *Nasycone Ja. Dylematy tożsamości w życiu współczesnym*, Mirosława Marody (przekł.). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Hall Calvin S, Gardner Lindzey, John B. Campbell. 2013. *Teorie osobowości*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kustra Arkadiusz, Jan Zając. 2008, Motywacje, zachowania i poglądy autorów czytelników blogów. Dostęp 13 czerwca 2016. http://pliki.gemius.pl/Raporty/2008/2008_Gemius_Blox.pl_Badanie_blogosfery.pdf.
- Jeleśniański Marek. 2008. *Definicja i rodzaje blogów*. Dostęp 29 lutego 2016. <http://eredaktor.pl/teoria/definicja-i-rodzaje-blogow/>.
- Kozielecki Józef (red.). 2009. *Nowe idee w psychologii*. Gdańsk: Wydawnictwo GWP.
- Leppanen Sirpa. 2015. „Dog blogs as ventriloquism: Authentication of the human voice, Discourse”. *Context and Media* 8 : 63–73.
- Li Jamy, Mark Chignell. 2010. „Birds of a feather: How personality influences blog writing and reading”, *International Journal of Human – Computer Studies* 68 : 589–602.
- Oleś Piotr K. 2009. *Wprowadzenie do psychologii osobowości*. Warszawa: Wydawnictwo „Scholar”.
- Rettberg Jill Walker. 2012. *Blogowanie*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Trzebiński Jerzy. 2002. *Narracja jako sposób rozumienia świata*. Dostęp 20 czerwca 2016. http://www.is.uw.edu.pl/studenci/pliki/o/19_trzebinski_narracja.pdf.

Tożsamość w narracjach internetowych

Blogi i serwisy społecznościowe gromadzą ogromną liczbę użytkowników internetu. O atrakcyjności tego aspektu kultury *online* przesądzają zarówno nieograniczone możliwości w zakresie wyboru i ekspresji tożsamości, jak również interaktywność, która odgrywa ważną rolę dla procesualnych ujęć tej struktury. Celem artykułu jest przybliżenie problematyki aktywności narracyjnej w przestrzeni *online* przy uwzględnieniu możliwych konsekwencji dla procesów kształtowania i modyfikowania tożsamości indywidualnej. Opis przekształceń w zakresie konceptualizacji pojęcia tożsamości ilustruje dychotomię pomiędzy integralnością a defragmentacją tej struktury.

Identity in Internet Narrations

Blogs and social networking sites collect huge amount of Internet users. The attractiveness of such an aspect of the on-line culture is determined by both unlimited possibilities in terms of choice and expression of identity, as well as interactivity, which plays an important role

for processual approaches this structure. The aim of the paper is to introduce the problems of the auto narrative on-line activity taking into account the possible consequences for the processes of development and modification of the individual identity. Description of the transformations in terms of conceptualization of the notion of identity illustrates the dichotomy between the integrity and defragmentation of the structure.

Słowa kluczowe tożsamość, ja, blog, psychologia narracyjna

Key words: identity, self, blog, narrative psychology

Urszula Woźniak – psycholog, wykładowca w Wyższej Szkole Zarządzania i Bankowości w Krakowie. Zainteresowania naukowe obejmują problematykę aplikacji teorii i badań psychologicznych do dziedzin z obszaru komunikacji społecznej, zarządzania i medioznawstwa.